

Arbeidsnotat

Working Paper

2024:9

Arild Hervik

Verdien av poesi

Høgskolen i Molde
Vitenskapelig høgskole i logistikk

Arild Hervik

Verdien av poesi

Arbeidsnotat / Working Paper 2024:9

Høgskolen i Molde
Vitenskapelig høgskole i logistikk

Molde University College
Specialized University in Logistics

Molde, Norway 2024

ISSN 1894-4078

ISBN 978-82-7962-375-5 (trykt)

ISBN 978-82-7962-376-2 (elektronisk)

Professor emeritus Arild Hervik, Høgskolen i Molde

VERDIEN AV POESI

Hervikseminaret på Sekken lørdag 31. august 2024

Forord

Dette er fjerde gangen Hervikseminaret arrangeres. Det skjer også i år på øya Sekken i Molde kommune.

Første gangen (i 2021) var temaet «Verdien av kultur og miljø» (med teater som en vesentlig del av programmet), andre gangen «Verdien av (bilde-)kunst», tredje gangen «Verdien av natur» og nå fjerde gangen «Verdien av poesi».

Initiativet til seminarserien og en skisse for programmet kom i 2021 fra Mette Heimdal Eik og Øystein Eik. De er vertskap og har regi på gjennomføring – med Galleri Sekken som formell arrangør. Inga Elise Bruteig er fast programleder og har vært en del av seminaret fra starten.

Hvert år har det vært ressurspersoner på de respektive fagfelt som har gitt seminaret kraft. På årets seminar er det de anerkjente poeter Øystein Hauge og Endre Ruset.

Fra hvert av seminarene er det et skriftlig bidrag som er tilgjengelig på Høgskolen i Molde Skriftserien 2023 nr 7: "Verdien av natur" og Skriftserien 2022 nr 2: "Verdien av kunst, kultur og miljø".

Jeg er dypt takknemlig for at jeg har fått delta på disse seminarene og fått møte så mange fine mennesker. Tusen takk.

Molde, 15. august 2024

Arild Hervik

Innhold

1. Innledning	4
2. Verdien av poesi: Et økonomisk perspektiv	7
3. Verdien av poesi med referanser til mine viktigste poesiopplevelser	9
4. Samfunnsmessig verdi	25
5. Sammendrag	33

1. Innledning

Som samfunnsøkonom finner jeg det naturlig å starte med et samfunnsøkonomisk perspektiv på den økonomiske verdien av poesi. Tenkemåten her er å maksimere velferden under gitte ressursgrenser, hvor arbeidskraften er den viktigste. Velferdsbegrepet rommer både økonomisk velferd og livskvalitet for den enkelte, og verdien av poesi er delmengder av disse verdier. Men viktigere enn målbare økonomiske verdier er ulike dimensjoner av opplevelsesverdier for enkeltindivider og verdien av poesi for samfunnet. Jeg har brukt mitt eget utvalg av dikt og poeter som er viktige for meg for å belyse temaet. Ifjor var temaet for Hervikseminaret "Verdien av natur". I den filosofiske doktoravhandlingen "Vilje verdier" av Sigurd Hverven (2022) gjennomgår forfatteren en oppdatert versjon av det filosofiske perspektivet på verdier, med fokus på verdien av natur. Han bruker selv begrepene poetisk sinnelag om de mest sentrale filosofene i sin avhandling. Siden jeg nylig har studert avhandlingen, blir mitt filosofiske perspektiv på verdier en naturlig overgang fra fjorårets til årets seminar på Sekken. Mye poesi bruker naturbilder og et poetisk sinnelag til naturfilosofi kan gi en naturlig overgang fra fjorårets seminar om verdien av natur til årets seminar om verdien av poesi. For å gi en definisjon på poesi låner jeg ordene fritt oversatt fra Robert Frost: "Poesi blir til når en følelse har funnet sitt tankemønster som kan beskrives med ord". For meg betyr poesi ord og innhold som vekker følelser og formidler noe som beriker meg og kaster nytt lys over uklare tanker og åpner nye rom som opplyser meg åndelig og intellektuelt. Begrepet det uutsigelige fra Jon Fosse (Svenska Akademien, 2023) forteller meg også at poesi kan være meditativ og innadvendt i streben etter en høyere mening. En god poesiopplevelse rommer også glede og det frydefulle av å føle seg som et fullverdig menneske. Poesi kan også være beskrivende som fotografier av det du ser og ikke ser og kan også være humoristiske og fremkalle latter. Jeg skriver ikke selv poetiske tekster, men jeg skrev noen ord på Facebook om egne opplevelser gjennom min sykdomshistorie med muskelsykdommen IBM som hadde stikkordet "siste gangen". Min nevø, som har en lyrisk åre, fanget opp dette og han satte disse ordene inn i en poetisk ramme. Med det fikk han frem min opplevelse gjennom 20 år med en alvorlig muskelsykdom.

"Siste gangen".

Inspirert av min onkel Arild Hervik

"Din siste dag som sportsmann
Din siste gang på tur
Du kunne ha blitt bitter
Ødelagt og sur
Men lykken i ulykken
Ble ditt staute skarpe sinn
Det har holdt sagaen gående
Beholdt varmen i ditt kinn
Din siste gang som friskmeldt
Din siste entrecôte
Ditt liv er mye mere
Det har du godt forstått
Du fant din egen lykke
Du baner egen vei
Kunne ikke alle mennesker
Vært like sterk som deg
Din siste gang som gående
Din siste gromme latter
Historien rulles videre
Av dens mektige forfatter
Du har gitt avkall på så mye
Både felles og privat
Du har spinat i årene
Om ei lenger på fat
Din siste dag som selvdreven
Din siste dag som uavhengig
Takk for at du beholder deg selv
Ekte og ei forfengelig
Takk for at du deler med oss
Av ditt fag og fra din dag
Alt fra de høye topper
Til skjærer på oppdrag
Likevel
Du har ikke sagt de siste ord
På Facebook og fra talerstol
Du har ikke sett din siste Poirot

Og hørt på «hva skjer i Norge nå»
Du har ikke rullet din siste tur
For ut på tur aldri sur
Du har ikke nytt ditt siste morgen supplement
Eller sett din siste solnedgang
Du har ikke smilt for siste gang
Følt gleden av en vakker sang
Du har ikke opplevd de siste gode stunder
Med familie, venner og sosiale under
Du har dine nyskapende tanker, glæder og starter på ny
På denne måten forblir du fri
Og den siste gangen du er vil aldri komme
Så lenge vi som holder deg kjær - lever."

Skrevet av Marius A Kåresen i 2021.

Skulle jeg selv velge 5 ord som best beskriver hva sykdommen har gjort med meg blir jeg nå til Arild Overleveren, den Urørlige, Mestrende, Undrende, Relasjonsdyrkeren, Arild OUMUR. For å si noe om min livsfilosofi, låner jeg ordene til poeten Øystein Hauge (2023) i "Resten av kvelden": "livsfilosofien min har alltid vore at når ei skåpdør blir lukka er det andre som opnar seg".

Jeg har fra ungdomsårene båret med meg et gruk av Piet Hein (Lome, 2023) som en påminnelse om å gripe utfordringer uten frykt for resultatene:

"Til visdom fører kun en vei der bør være lett at erindre
- at dumme seg og dumme seg og dumme seg igjen, men mindre og mindre og mindre."

Jeg har arbeidet med denne artikkelen i rundt 1/2 år. Den viktigste kilden har vært en søken i min egen hukommelse. Jeg har brukt nettet veldig aktivt for å understøtte min egen hukommelse. Jeg har også søkt nye perspektiver på poesi i kommunikasjon med mine relasjoner. Det har blitt en periode med langt mer poesi i hverdagen enn normalt og det har gitt meg en god opplevelse som har økt kunnskapen om viktige poeter og jeg har oppdaget nye poeter som har gjort inntrykk. Det vanskeligste har vært å velge hva som skal få plass i mitt poetiske univers og hva som prioriteres bort. Jeg har også brukt ChatGPT som et hjelpemiddel for å orientere meg i den enorme mengden av poeter og poesi som er tilgjengelig i åpne databaser.

2. Verdien av poesi: Et økonomisk perspektiv

Poesi har tradisjonelt blitt ansett som en kunstform uten direkte økonomisk verdi, men poesi kan ha økonomiske bidrag både direkte og indirekte gjennom bidraget til økonomisk verdiskaping i litteraturmarkedet, sceneopptredener basert på poesi, kulturell turisme, utdanning og mental helse.

Poesi er ofte sett på som en kunstform som ikke bidrar vesentlig til økonomien. Likevel, poesi har potensial til å generere økonomisk verdi på ulike måter med dens innvirkning på de poeter som livnærer seg i bokmarkedet, opptredener på festivaler og andre scener, de mange kultursamtaler med poeter på ulike scener, kulturell turisme, utdanningssektoren og helsetjenester.

Poesi bidrar direkte til litteraturmarkedet gjennom salg av diktsamlinger, antologier og poesi-relaterte bøker. Selv om salgstallene for poesi kan virke beskjedne sammenlignet med andre litterære sjangre, har det vært en økning i interessen for poesi de siste årene, spesielt blant yngre generasjoner. Denne økningen har blitt fremmet av sosiale medier og plattformer som Facebook og Instagram.

Poesibøker har opplevd en salgsvekst over de siste årene. Dette reflekterer en økende etterspørsel og interesse for sjangeren. Små og uavhengige forlag har også spilt en viktig rolle i å publisere og promotere nye poeter, noe som videre styrker poesimarkedet.

Poesi kan også ha en innvirkning på kulturell turisme. Byer og regioner er kjent for sine poetiske tradisjoner, som hjemmet til Bjørnstjerne Bjørnson på Aulestad i Gausdal, hjemmet til Henrik Ibsen i Skien og hjemmet til Henrik Wergeland i Oslo samt litteratur- og poesifestivaler som Lillehammer litteraturfestival, Nordisk poesi-festival med Rolf Jacobsen-dagene i Hamar, og Bjørnsonfestivalen i Molde, Poesifestivalen i Ulvik (Olav H. Hauge), European Poetry Festival, London som hjemstedet til William Shakespeare og Dublin i Irland knyttet til poeter som W.B. Yeats. Disse tiltrekker seg turister som ønsker å oppleve stedene som samler poeter til festivaler og tiltrekker seg tusenvis av besøkende hvert år. Disse arrangementene genererer inntekter ikke bare gjennom billettsalg, men også gjennom økt aktivitet i lokal økonomi, inkludert overnatting, restauranter og andre turistrelaterte tjenester.

Poesi spiller også en rolle i utdanningssystemet, fra grunnskole til universitet. Undervisning i poesi kan fremme kritisk tenkning, empati og språklig ferdighet, som er verdifulle ferdigheter i arbeidsmarkedet. Universiteter tilbyr kurs og forskningsprogrammer innenfor poesi og litteraturvitenskap, som kan føre til akademiske karrierer og forskningsprosjekter finansiert av stipend og offentlige midler. Disse programmene kan også trekke internasjonale studenter, som bidrar til økonomien gjennom skolepenger og levekostnader.

Studier har vist at lesing og skriving av poesi kan ha positive effekter på mental helse inkludert reduksjon av stress og angst, og økt følelse av velvære. Poesi brukes i terapeutiske sammenhenger, hvor musikkterapi med kjente låter og poesi kan vekke gode minner og glede som bidrag til refleksjon og en inngang til en god terapeutisk samtale. "Demenskoret" er et eksempel på at musikken og poesien kan ha en terapeutisk effekt og skape samhold og tilhørighet. Musikk- og poesiterapi kan redusere belastningen på helsetjenester og bidra til samfunnets generelle helse.

Ved å integrere poesi i terapi kan man redusere behovet for farmakologisk behandling og andre kostbare helsetjenester, noe som kan føre til økonomiske besparelser.

Poesi, ofte undervurdert i økonomiske termer, har en økonomisk verdi med et mangfoldig bidrag. Økonomisk verdiskaping måles som bidrag til BNP. Det er ikke lett å måle dette bidraget gjennom antall poeter som livnærer seg av sin skapende kraft gjennom direkte bidrag til litteraturmarkedet, billettinntekter og støtte til festivaler og andre sceneopptredener, kulturell turisme, berikelse av utdanningssektoren og forbedring av mental helse. Fremtidig forskning kan fokusere på å kvantifisere disse bidragene ytterligere og utforske nye måter å integrere poesi i økonomiske strategier. Ved å fremheve de ulike økonomiske aspektene kan vi bedre forstå og verdsette poesien som en verdifull ressurs.

3. Verdien av poesi med referanser til mine viktigste poesiopplevelser

Det viktigste bidraget fra poesiens verdi ligger utenfor denne målbare økonomiske verdiskapingen og går for økonomer under betegnelsen ekstern verdiskaping. Poetene skaper verdier som kan måles økonomisk, men når jeg kjøper diktsamlingen "Stein til Stein" av Jon Fosse, eller Kolbein Falkeids samlede verker, eller "Noriaki" av Endre Ruset, så måles bare hva jeg betaler for bøkene og ikke den opplevelsesverdien vi har ved høytlesning fra disse verkene.

Skal jeg trekke frem en poesiopplevelse, går jeg tilbake til 1994. Jeg har vært på joggetur og svett og andpusten legger jeg meg ned på stuegulvet og setter på Vamp - "Godmorgen, søster" (1993) med poesien til Kolbein Falkeid og jeg nyter poesien og musikken. En av de mest populære av disse låtene er "Tir n'a noir", som handler om lengsel og død. Jeg fanges i mitt eget univers og det gir en vidunderlig glede å oppleve mangfoldet i denne poetiske avslutningen av treningsøkten:

"Savonarola

Jeg tror på mennesker som brenner
Det knitrer dypt i dem en mening.
De synker aldri ned i slammet
med hjerte kaldt som en forsteining.

På godt og vondt

(det er det samme!)

er de med vidt utstrakte hender
korsfestet til en drøm om livet
om Gud, om hvite horisonter, som alltid er der, men som viker hver gang du tror at du er nær.

Jeg tror på hjertene som skriker
sitt lysrop ut og tenner verden
og går mot en usynlig stjerne,
men som aldri finner fred på ferden
og aldri stanser noensted.
Å slike mennesker er fjerne.
Jeg tror på mennesker som brenner
ned-

Forord til Kolbein Falkeids samlede dikt (2003) er av Lars Saabye Christensen med ordvalget: "Sagnenes lyrikk, naturlyriker, menneskelyriker. Falkeid omtales også som oppbruddets lyriker hvor han er både seiler og landkrabbe, nomade og bonde som har holdt stø kurs i sin lyrikk uten å bli forutsigbar gjennom nesten 50 år". Jeg liker også å lytte til poesien til Lars Saabye Christensen og han opptrer også med musikk til fremføringen av sin egen poesi. Jeg velger meg diktet "22/7 2011" (Christensen, 2011):

"rammet av flamme og skygge
slipper jeg alt jeg har i hendene
og ser: tingene mister sin vekt
himmelen mister sin farge
vinden mister sine seil
tankene mister sin tyngde og ordene sin mening
natten mister sin morgen
dagen mister sin sol

jeg ser: sorgen er et hardt materiale
vi er sorgens arbeidere
vi hamrer den, bender den og bøyer
og former den
til vi ser: sorgen har ikke
tilbakevirkende kraft

å minnes de døde er å huske dem
slik de levde
i øyeblikk og år, i time og sekund
å ære de døde er å oppfylle deres liv
selv om ingenting blir det samme

rammet av flamme og skygge
slipper vi alt vi har i hendene
og løfter en rose
rosen har rett

så samle dine blomster i en vid bukett
samle ditt lys for å se gjennom mørket
samle din glede for å bære all gråt
samle ditt håp for å holde på drømmen
samle dine tanker for å tåle all tvil
så samle ditt menneske
samle våre medmennesker
samle oss sammen"

Når jeg lytter til "Brenner deler dikt" på radioen eller til "PoesiRingen" eller podkastene "Poesidig" eller "Tro håp og Lillesæter", så velger jeg å bruke av min knappeste ressurs, tid, og dette valget gjør jeg fordi det har en opplevelsesverdi. Tilsvarende når jeg velger å se og lytte til "Møte med Herman Wildenvey - En lyrisk dokucollage" hvor han selv leser sine naturdikt. Til diktet "Som en der kommer fra fest" leser han til jazztoner og det er satt melodier til flere av diktene som "Jeg synger min sang til vinden", "Kvinner og atter kvinner", "Utrolig" og "Selma" som eksempel på et muntert kjærlighetsdikt. Han veksler mellom det muntre og med det innslag av filosofi og religion og noen mente at diktingen hadde kosmisk format og endog at Herman Wildenvey lærte det norske folket å lese lyrikk.

Jeg prioriterer også å bruke tid på "Møte med Hans Børli - En lyrisk dokucollage" med musikk til naturdikt som "Skogenes sang", "Langt innpå skoga", "Kont-Jo" (Erik Lukashaugen) som handler om skogsarbeidernes karrige liv, "Skogsmorgen", "I skogen" (Lars Klevstrand), "På Langmora mo" og "Perspektiv". Valg av dikt fra Hans Børli (1992, s. 102-103) fra meg er:

"Blomstene står der i sin stille ekstase og drikker sol. De bare lever, er - de vet ikke av dette som rører seg i sinnet ditt.

All den skjønnhet du priser dem for,
er i virkeligheten noe du henter fram fra ditt eget sinn.

Der har du alt.

Blomstene er bare tause tempeltjenere
som trekker til side forhenget
inn til det aller helligste i deg selv."

Mitt neste valg er også av Hans Børli (1974, s. 68) med diktet "Ett er nødvendig":

"Ett er nødvendig - her
i denne vår vanskelige verden
av husville og heimløse:
Å ta bolig i seg selv.
Gå inn i mørket
og pusse sotet av lampen.
Slik at menneskene på veiene
kan skimte lys i dine bebodde øyne."

Jeg blir rørt av å lytte til sopranen Marianne Hirsti og pianisten Rudolf Jansen framføre Haugtussa-sanger av Arne Garborg med melodier av Edvard Grieg som er tilgjengelig på NRK TV Arkiv. Og jeg blir klokere av å lytte til forståelsen av verket i et intervju med litteraturforsker Gudleiv Bø i en video "Om Haugtussa". Det er både naturpoesien og den tragiske kjærlighetshistorien om Veslemøy som fascinerer.

Jeg har stor glede av Facebook og ikke minst poesien jeg møter der fra Tone Ringen, Endre Ruset, Øystein Hauge, Knut Ødegård, Oddbjørn Aardalen, Åsmund Olav Unhjem og Vidar Pettersen. Disse 4 diktene er blant dem:

Øystein Hauge (2024), diktet "Den siste turen"

"Du ser folk stige ut av ein støyande og fargerik
berg- og dalbane. Dei ler og skråler. Dei er
rufsete på håret og blanke i augene

Slitne og glade på same tid. Det var turen sin det!
Samtidig som dei kjenner det var nok med
denne eine runden

Slik vil eg den store reisa mi også skal avsluttast
Når berg- og dalbanen eller pariserhjulet mitt
stopper heilt opp. At eg glad og

nøgd kan tørke noen gledestårer og seie til meg
sjølv og til dei rundt meg: Då var vi der!
Då var turen over for min del

Men varme og kjærleik vidare til alle! Og kven veit
Kanskje vi ein dag sjåast igjen. I eitt eller anna
pariserhjul høgt til himmels"

Tone Ringen (2024), diktet "På besøk hos en gammel venn"

"Et gammelt tre
En mager knaus
Et seigt nett av røtter
som ikke gir seg
Jeg får det jeg trenger, sier treet.
Å vokse seg stor er ikke det viktigste.
Utsynet har jeg
Det er viktig
Du vet at du finner meg igjen
Jeg står alltid her
når du kommer."

Oddbjørn Aardalen (2022), diktet "Salme for cello og pors"

"Eg er ikkje lenger redd
for mørker i dikt.
Skog susar og stjerner blenkjer.
Eg veit om eit lindetre
som kjem mot meg
med krone full av vokalar.
Eg finn inspirasjon til dikt
i stilla etter tordenskrall.
Når regnbogens røter
er fullt utvikla,
skal eg gå heilt fram
og bli ei stund.
Sæle er jernbanestasjonar
som er nedlagte, dei
skal erve lyden
av usynlege tog.
Støvet har sin eigen melodi,
natta søv med hovudet
under midtsommarvengjen; tida
kjem meg i møte,
rekk fram handa."

Tone Ringen (2024), diktet "Tristesse"

«Snakket man om.

Dette å kjenne et vemod legge seg over livsfølelsen

Ikke tungt - ikke lett heller

Noe ubestemmelig som rommer kommende og uavvendelige tap

Det er en luksuriøs følelse

Noe man må ha tid til

Noe man med ett har tid til

Noe som skaper tiden om til en myk og diffus kritt-tegning - der alle farger er som skygger av det levde og ulevde

Og alt dette midt i sommeren

I enga som frør seg mens fugleungene vokser til"

Poetiske tekster fra Alf Prøysen møtte jeg i tidlig barndom fra Barnetimen for de minste. Jeg husker godt "Å du gode sparegrisen min" og det var en fin poesiopplevelse og høre denne og alle de andre visene fra "Barnetimen for de minste". Her gjør jeg følgende ytterligere valg fra Prøysens rike bidrag til kulturarven:

Ungkarssorg av Alf Prøysen (1950)

"Je hadde ei jinte som je var så glad i

Vi brukte å møtes på vægom i blant

Å hadde je blund på et øvve i mai

Så skar du få klokke og lommbok i pant

Je stolte på jinta som presten på blåna

Å hadde hu sagt det var folk oppå måna

Så hadde je trudd det var sænt.

Så var det en kvæll at vi gikk der å tala

Og jinta var rolig og je var så glad

Da kom det en fleipete kar i frå dala

På blank lakkert sykkel som bremse å sa

Så sleng deg på stanga og bli med på festen

Det var som om hjertet mitt sprakk under vesten

Da jinta klauv opp og sa ja

Jeg tenkte på mangt der je sto att å gafte

Je bau fram et hjerte så hett som ei glo

Hæn bau fram en sykkel og hjertet mitt tafte

Je sture og fækk itte lævandes ro
Jeg tenkte så hardt at je hørte det knaka
Je åt itte mat og vart tynn som en staka
Men plutselig kom je på no

Je sa ått meg sjøl det er du som har skylda
Du går her og græt så du snart itte ser
Så kjøfte je sykkel og slo meg på fylla
Å dæense og drakk som en stor kavaler
For kvinnfolk er kvinnfolk og kænn itte tenkje
Dom ligner på skjøra og tæk det som blenkje
Og har itte tanke for mer

Så var det en kvæld je fækk sjå dom i svinga
Og hæn hadde punktert og jinta var kjei
Men je hadde sykkel med luft nok i ringa
Og navbrems og bjelle og hatten på snei
Så sleng deg på stånga, sa je, skar vi aka
Det var som om hjertet mitt fraus og vart klaka
Da jinta såg ned og sa nei

Å nå vil je slutte det var ittno mere
Det kjæm ut på ett om du tenkjer hæll ei
Det nytter deg æiller å filosofere
På åffer et kvinnfolk tæk ændre enn deg
Men er du litt hælvrar og går att å hangler
Og fremdeles trur det er'n sykkel du mangler
Så kæn du få kjøft en ta meg!"

På spillelisten min har jeg en mer humoristisk versjon av Alf Prøysens poesi fremført i en duett av Erik Bye og Tone Ringen - "Hilma og Roger".

I dag er min kone på vei til Gålå for å oppleve årets versjon av Peer Gynt på utescenen der. Dette har vært en ubetinget folkelig suksess. Peer Gynt av Henrik Ibsen med musikk av Edvard Grieg har jeg sett fremført i mange versjoner og jeg har "Solveigs sang" fremført av Sissel Kyrkjebø på spillelisten min. Jeg har vært bergtatt mer enn en gang av dette unike stykke norsk kulturhistorie.

Det episke indiske verket Bhagavad-gita, som jeg hadde som fordypningsemne da jeg studerte økologisk filosofi ved UiO i 1973, ga meg en meditativ sterk poesiopplevelse

som nok påvirket meg som person. Nå lytter jeg til lydboken av Bhagavad-gita og andre hinduistiske poetiske bøker på nytt og jeg har stor glede av det.

Bibelen har også poetiske tekster og jeg møtte dem i tidlig barndom på søndagsskolen hvor jeg husker at vi gikk i samlet flokken fra nabolaget til bedehuset hver søndag morgen. Jeg husker spesielt godt at jeg fikk lov til å synge for full hals med min pipestemme (jeg hadde klengenavnet "Pipen"): "Min båt er så liten og havet så stort, men Jesus har grepet min hånd. Når han styrer båten, så går det så bra, på veien til himmelens land". Det var en god opplevelse nylig å møte disse poetiske tekster igjen med å lytte til lydboken "Bibelen på 200 sider" med utvalgte tekster av Oslos biskop Kari Veiteberg. Jeg fikk en god oversikt med en erindring fra tidlig barndom med salmene, Høysangen, Salomos høysang og Jobs bok. Jeg har plukket denne poetiske teksten fra Bibelen (Jesaja 40:28-31, 2011):

"Vet du ikke, har du ikke hørt?
Herren er den evige Gud
som skapte jordens ender.
Han blir ikke trett og ikke sliten,
ingen kan utforske hans forstand.
Han gir den trette kraft,
og den som ikke har krefter,
gir han stor styrke.
Gutter blir trette og slitne,
unge menn snubler og faller.
Men de som venter på Herren,
får ny kraft,
de løfter vingene som ørnen,
de løper og blir ikke slitne,
de går og blir ikke trette."

Poesi tilbyr et unikt medium for selvuttrykk og refleksjon. Gjennom poetiske verker opplever jeg å utforske og uttrykke komplekse følelser, tanker og erfaringer. Poesi bidrar også til å oppøve evnen til konsentrasjon. Dette er spesielt relevant i det moderne samfunnet, hvor tempoet ofte ikke tillater tid for dyp introspeksjon.

En av Norges mest kjente poeter, Olav H. Hauge, er et fremragende eksempel på hvordan poesi kan fungere som en refleksjon av personlig livserfaring. Diktet "Det er

den draumen" (Hauge, 1998, s. 45) uttrykker universelle lengsler og drømmer og som også har en plass hos meg:

"Det er den draumen me ber på
at noko vedunderleg skal skje,
at det må skje -
at tidi skal opna seg,
at hjarta skal opna seg,
at dører skal opna seg,
at berget skal opna seg,
at kjeldor skal springa -
at draumen skal opna seg,
at me ein morgonstund skal glida inn
på ein våg me ikkje har visst um."

Hauges dikt reflekterer håp og lengsel på en måte som resonnerer dypt med lesere, og viser hvordan poesi kan gi stemme til indre opplevelser og ønsker.

Jeg har hatt min tid i lidelse og poesien er en støtte i denne fasen hvor den kan gi mening til "lidelsens idé". For meg fant jeg trøst i Jobs bok etter "det store fallet" 30. oktober 2014. Jeg opplevde at jeg var i ferd med å miste alt etter 1 1/2 måned på intensivavdelingen og så tilvenning og opptrening med hjemmerespirator og kommunikasjonshjelpemidler (stemmeløs) for så å starte min nye tilværelse på et sykehjem. Jeg gjennomlevde et år med mye lidelse og hver tunge dag hvor jeg var i tvil om jeg ville overleve natten, beskrev jeg tilstanden fysisk og mentalt under overskriften "Min kamp 1", "Min kamp 2" og ved utgangen av året stoppet jeg med "Min kamp 21".

Jeg har også søkt blant norske poeter for å vinne forståelse og mening i lidelse. Henrik Wergeland er en av Norges mest betydningsfulle romantiske diktere. Hans verk preges av en intens følelse av lidelse, ofte knyttet til nasjonale og personlige temaer. I diktet "Den første Sommerfugl" uttrykker Wergeland en dyp melankoli over tapt kjærlighet og forgjengelighet, samtidig som han skildrer den menneskelige erfaringen av lidelse som en nødvendighet for å oppnå skjønnhet og innsikt. Wergeland var også kjent for sin kamp mot undertrykkelse og urettferdighet, noe som ofte manifesterte seg i hans poesi. I diktet "Jødinden" skriver han om en jødisk kvinne som lider under fordommer og

diskriminering, og bruker hennes historie til å fremheve behovet for toleranse og menneskelig forståelse.

Sigbjørn Obstfelder regnes som en pioner og diktene gjenspeiler en eksistensiell angst og en følelse av fremmedgjøring som var banebrytende for sin tid. Obstfelders kanskje mest kjente dikt, "Jeg ser", beskriver en følelse av å være en fremmed i verden, med et ønske om å forstå og finne mening i en tilværelse preget av lidelse. I Obstfelders diktning er lidelse ofte knyttet til en dyp følelse av ensomhet og tap. Hans verk utforsker det menneskelige sinnets mørkere sider, og hans personlige kamp med depresjon og angst er tydelig reflektert i hans poesi.

Rolf Jacobsen er mest kjent for sine naturskildringer og sine refleksjoner over moderne teknologi og urbanisering. Under andre verdenskrig opplevde Jacobsen en dyp personlig og nasjonal lidelse, noe som ble reflektert i hans diktning. I samlingen "Fjerntog" skildrer Jacobsen krigens ødeleggelse og den menneskelige lidelsen som fulgte. Dikt som "Landskap med gravemaskiner" (Jacobsen, 1954, s. 11-12) fremhever kontrasten mellom naturens skjønnhet og krigens ødeleggelse, og uttrykker en sorg over tapet av menneskelighet i møte med teknologisk fremmedgjøring og viser hvordan moderniteten påvirker landskapet og menneskets forhold til naturen:

"De spiser av skogene mine.
Seks gravemaskiner kom og spiste av skogene mine.
Gud hjelpe meg for en skapning på dem. Hoder
uten øyne og øynene i baken.

De svinger med kjeftene på lange skaft
og har løvetann i munnvikene.

De eter og spytter ut, spytter ut og eter,
for de har ingen strupe mer, bare en diger
kjeft og en rumlende mave.
Er dette et slags helvete?

For vadefugler. For de altfor kloke
pelikaner?

De har blindede øyner og lenker om føttene.
De skal arbeide i århundrer og tygge blåklokkene
om til asfalt. Dekke dem med skyer av fet ekshaust
og kald sol fra prosjektører.

Uten struper, uten stemmebånd og uten klage."

Jacobsens poesi inviterer til refleksjon over samfunnets utvikling og de miljømessige konsekvensene av teknologisk fremgang.

Gunvor Hofmo bringer en dypere, mer introspektiv dimensjon til poesien som utforsket lidelse i sine verk. Hennes verk er preget av eksistensiell angst og et søk etter mening i en ofte uforutsigbar verden. I diktet "Det er ingen hverdag mer" (Hofmo, 1946, 39-40) fanger hun følelsen av isolasjon og fremmedgjøring:

"Gud, hvis du ennå ser:
det er ingen hverdag mer.

Det er bare stumme skrik,
det er bare sorte lik

som henger i røde trær!
Hør hvor stille det er.

Vi vender oss for å gå hjem
men alltid møter vi dem.

Alt vi fornemmer en dag
er de dreptes åndedrag!

Om vi i glemsel går:
det er asken deres vi trår.

Gud, hvis du ennå ser:
Det er ingen hverdag mer."

Hofmos poesi utfordrer leseren til å konfrontere de mørkere sidene av menneskelig eksistens og søker å finne skjønnhet og sannhet selv i det dystre som utforsker lidelse i sine verk. Hennes poesi er preget av en dyp eksistensiell smerte, ofte knyttet til hennes personlige opplevelser under og etter andre verdenskrig. Hofmo mistet sin kjæreste Ruth Maier i Holocaust, en hendelse som sterkt påvirket hennes diktning. Hennes poesi reflekterer en indre kamp med depresjon og en søken etter mening i en verden som virker meningsløs og brutal.

Poesiens evne til å formidle lidelse på en måte som både beveger og beriker leseren, er et vitnesbyrd om dens tidløse relevans og er en viktig kanal for å utforske og forstå de komplekse følelsene som følger med lidelse, og gir oss innsikt i både den individuelle og kollektive menneskelige erfaring.

Jeg har vel gjennom et langt liv lyttet mer til lyriske tekster i ulike låter enn jeg har lest poesi. Jeg har Leonard Cohen på spillelisten min og opplever at hans lyriske tekster er tankevekkende, som refrenget i "Anthem" (Cohen, 1992):

"Ring the bells that still can ring
Forget your perfect offering
There is a crack, a crack in everything
That's how the light gets in"

Jeg møtte poesi i min tidligste barndom med fars fremføring av "Bussan lull" og det ble et fint gjenhør av denne fremført av Helene Bøksle. Spillelisten min med god lyrikk og gode melodier er mangfoldig, og jeg gjengir her noe av det jeg spiller hyppigst. Lillebjørn Nilsen synger dikt av arbeiderdikteren Rudolph Nilsen "På stengrunn". Mikael Wiehe - "Lindanseren", "En sang til modet" og politiske tekster og potestsanger som "Min hjertas fågel", "Titanic" og sammen med Bjørn Afzelius - "Som en duva" som handler om flyktninger som søker lykken i Sverige, gir fine poesiopplevelser. Erik Bye - "Blå salme" fremført av avdøde Hilde Heltberg, er vakker. Miriam Makeba - "Saduva" forteller om poetiske tekster som kampmidler og Bob Dylans "Hurricane" er i samme kategori. Fred Åkerstrøm - "Jag ger dig min morgon" (live 1979), "Glimmande nymf" og "Hvila vid denna kjelda" hvor han synger Carl Michael Bellman, Sveriges nasjonalskald, gir god poesiopplevelse. Andre Bjerke - "Å være barn en sommerdag" fremført av Finn Kalvik og Cajsa Stina Åkerstrøm og Finn Kalvik - "Trøstevisa" er vakker poesi. Bellman - "Merk hur vår skugga" av Cornelis Vreeswijk 1987 er en av mange Vreeswijk viser på spillelisten min. "No Ser Eg Atter Slike Fjell Og Dalar" av Aasmund Olavsson Vinje og Edvard Grieg fremført av Herborg Kråkevik og Anne Grethe Preus med melodiene "Når himmelen faller ned" og "Jeg er månens elev" gir gode opplevelser. "Dance With My Father" fremført av Celine Dion og "Jeg glemmer deg aldri" fremført av Emma Steinbakken kom på spillelisten min etter en platedate. I de tidligste ungdomsårene lyttet jeg mest til The Beatles med favorittene "Yellow Submarine", "Hei Jude" og "Fool On The Hill" og i de senere ungdomsårene lyttet jeg med vennene mine mest til Aretha Franklin, Joni Mitchell, The Supremes, Simon and Garfunkel og Janis Joplin.

Jeg bruker mye lyriske tekster med vakre melodier i min kommunikasjon som stemmeløs fordi jeg bruker en PC til å formidle mine tanker og en PC-stemme som er alt annet enn musikalsk. Jeg liker å dele musikalske og lyriske opplevelser og har glede av å arrangere platedate. Det er like mye poesidate fordi det er mer og mer vanlig at

videoen fremhever lyrikken med å vise teksten til låtene. Jeg tilpasser mine låter til den jeg dater. I min siste date var lyrikken jeg valgte: "The Moon is a Harsh Mistress" fremført av Radka Toneff, "Den finaste songen" av Odd Erik Lothe, "Crescendo i gågata" av Lillebjørn Nilsen, "Tir n'a noir" av Vamp, "Alt i meg" fremført av Helene Bøksle, "Den beste dag" fremført av Marit Larsen og "Ingen som du" av Ingebjørg Bratland. Jeg har også samspillet mellom saksofonisten og jazzmusikeren Karl Seglem og Jon Fosse, som leser poesien "Sov de mine kjære", "Det går og går", "Det er en skilnad" og "Åleine og trygg", på spillelisten.

En annen norsk poet og forfatter som har gitt meg gode opplevelser er Tarjei Vesaas. Han bruker mye naturbilder i sine litterære verk som i en av favorittromanene mine, "Fuglane". Det diktet som jeg liker godt, og som også er favorittdiktet til min kone, er "Innbying" (Vesaas, 1953, s.9):

"Vil du gje meg handa ved månens skin,
Lauv du er –
Under open himmel. Over open avgrunn.

Som lauv
er du og eg.
Fort skjelvande,
og fort borte.
Kom –"

Haldis Moren Vesaas er en av våre mest folkekjære lyrikere og hun har også gitt meg mange gode poesiopplevelser. Jeg velger meg diktet "Tre vers til mor" som senere ble omdøpt til "Å vere i livet" (Vesaas, 1955, s. 58-59):

"Dette: Å vere i livet,
open for alt ikring,
bunden med sterke røter
til menneske og til ting,
gi både hjarte og hender
i omsorg som aldri svik,
var det som gav meining til ferda di
og lét deg få kjenne deg rik.

Og den som er rik vil ha seg
eit hus som er såleis bygt
at alle som høyrer til huset

kjenner det godt og trygt,
og såleis at framande gjerne
kjem innom dørene der
og aukar den rikdom som finst der før
med alt det dei sjølve er.

Fattig var du om aldri
i livet du kjenne fekk
at mellom deg og dei andre
levande straumar gjekk
av tillit og varme som styrkte
kvar band som til livet deg batt,
og lar deg få kjenne, når alt blir gjort opp,
at meir enn du gav, fekk du att."

Det diktet som gjorde sterkest inntrykk på meg fra skolegangen og som jeg kan utenat,
er "Ordet" av Tor Jonsson (1943, s. 9):

"Kva hjelp det å syngje
som elv i det aude?
Kva hjelp det å kynge
med klokker for daude?"

Kva hjelp det å skapa
all venleik i verda,
når Ordet lyt tapa
for svolten og sverda?
Slik undrast og spør vi
i modlause stunder.
Men hugse det bør vi:
Eit ord er eit under.

Dei gløymest dei gjæve,
og alt det dei gjorde.
Men livet er æve.
Og evig er Ordet."

"Ordet" av Tor Jonsson er også tonesatt i en svensk vise av Kanal Jimmy Ginsby.

Et annet lite norsk dikt, som ofte kommer meg ihug, og som jeg ofte siterer, er "Mauren" av Inger Hagerup (1982, s. 74-75):

Liten?

Jeg?

Langtifra.

Jeg er akkurat stor nok.

Fyller meg selv helt

på langs og på tvers

fra øverst til nederst.

Er du større enn deg selv kanskje?

Poesien fra Inger Hagerup har vært fin lesning for meg med "Vi holder livet" utgitt i 1947, "Lykke" fra 1945 og "Vær utålmodig menneske".

På veggene mine på rommet mitt har jeg innrammet to dikt. Det ene er diktet "Stemmeseddel" skrevet og signert av Harald Sverdrup (1985). Jeg fikk det etter et foredrag jeg holdt for studentene på NHH om miljøøkonomi i 1991:

"Stem på havet,

stem på vinden som styrer bølgene og former skyene,

stem på havets plankton og hvalens kjærlighetskonserter,

stem på skrei, sild, sei og lodde.

Stem på grunnfjellet, stem på svaberg

og tankefulle utsikter,

stem på grunnvannet og mose slag på berget

stem på dype daler tonende som trompeter

av bygg og hvete,

stem på ballblom, barlind, kålrot og poteter.

Stem på skogen, stem på tjern med abbor, sik,

stem på Nordkapp, Son og Melsomvik.

Stem på byer med trær rundt alle hus

og solsikker i kjørebane,

Stem på langsomme biler med blomsterkasser på taket,

rødkløver og løvetann i hjulene

og solskinn i lyktene.

Stem på veiarbeiderens ansikt av pergament
fordypet av hieroglyfer,
stem på hans armer av treskurd i solsvidd akantus.
Stem på murerens balansegang med stein på stein,
stem på hammeren som slår inn sine argumenter
For en fremtid med hverdager, kjærlighetssøndager,
barn og sirkus.

Stem på bondens seige hav som syder mørkt
av møkk og metemark, i bølgeskavl på skavl fra traktoren.
Stem på samer, kvener, kvinner,
stem på Blomster-Ole, Eng-Marie, Eple-Anton,
Guri Fagergås og Vidar Vannmann.

Stem på dem som lever her om hundre år,
stem på din sønnesønns gråt,
stem på din datterdatters første smil.
Stem på dem som aldri får fred
før verden blir en munnfull fredeligere.
Stem på brannvesenet som prøver, med et sukk,
å slukke helvete."

Harald Sverdrup er kjent for å skrive tilsynelatende spontane dikt med et rikt og fantasifullt bildespråk. I "Stemmeseddel" speiler vitalismen og overskuddet i språket det samfunnet som diktet vil stemme fram — en verden der livet får blomstre i alle former og farger. Hensynet til naturen, minoriteter og framtidige generasjoner står sterkt, og det samme gjør kjærligheten til arbeidere og bønder. Samtidig minner de siste verselinjene oss på de brutale realitetene: Vi kan ikke håpe på en fredelig verden. Likevel kan vi ikke slutte å stemme på de som ikke gir seg før den er «en munnfull fredeligere», og på de som hver dag prøver å slukke helvete.

Det andre diktet på veggen min er " Siste gangen" som er gjengitt i innledningen.

Jeg husker spalten til DN, som beskrev hva kjente personer hadde på nattbordet sitt, som en blottlegging av personlighet. Jeg samler bunker av bøker til høytlesning på bordet ved vinduet mitt. Der ligger følgende poesibøker: "Stein til Stein" av Jon Fosse, "Samlede verker" av Kolbein Falkeid, "Noriaki" av Endre Ruset, "Deretter " av Endre Ruset, "Resten av kvelden" av Øystein Hauge, diktsamlingen til Unni Syversen "Det var blomster overalt, men du ser dem ikke". utvalgte dikt av Inger Hagerup og "100 utvalgte dikt".

4. Samfunnsmessig verdi

Gjennom århundrene har diktere brukt ordets kraft til å uttrykke følelser, tanker og opplevelser på måter som prosa ofte ikke kan fange. Poesi har vært en viktig del av menneskelig kultur og uttrykk. Eksempler på dette er viktige verk som Homers "Iliaden" og "Odysseen" som gir innsikt i antikk gresk kultur, mytologi og samfunnsnormer, og bevarer dermed disse aspektene for fremtidige generasjoner. Tilsvarende med Håvamål om norrøn tid. I Norge har poesi spilt en sentral rolle i å forme nasjonal identitet og kulturell arv hvor de poetene som først dukker opp hos meg er Henrik Wergeland, Bjørnstjerne Bjørnson, Henrik Ibsen og Nordahl Grieg. Denne artikkelen undersøker verdien av poesi, både som en kunstform og som et middel for personlig og samfunnsmessig refleksjon, med referanser til noen av de mest betydningsfulle norske diktene og poetene i mitt poetiske univers.

Poesi spiller en sentral rolle i samfunnet ved å gi stemme til det usagte og uttrykke de universelle menneskelige erfaringer. Den fungerer som en kilde til trøst, inspirasjon og refleksjon. Gjennom poesi kan man utforske komplekse følelser og tanker på en konsentrert og intens måte, noe som kan føre til dypere forståelse og innsikt. På samfunnsnivå fungerer poesi som et middel for kulturell og historisk bevaring. Gjennom dikt kan viktige hendelser, tradisjoner og verdier overleveres til fremtidige generasjoner. Norske diktere som Henrik Wergeland og Bjørnstjerne Bjørnson har brukt poesi for å uttrykke nasjonale følelser og som driver for samfunnsmessige endringer.

Henrik Wergelands dikt "Til Foraaret" (NDLA, 2021) er et eksempel på hvordan poesi kan brukes til å uttrykke håp og optimisme for fremtiden, samtidig som det fanger naturens skjønnhet og er minner fra skoletiden:

"O Foraar! Foraar! red mig!
Ingen har elsket dig ømmere end jeg.

Dit første Græs er mig meer værd end en Smaragd.
Jeg kalder dine Anemoner Aarets Pryd,
skjøndt jeg nok veed, at Roserne ville komme.

Ofte slyngede de Fyrige sig efter mig.
Det var som at være elsket af Prinsesser.
Men jeg flygtede: Anemonen, Foraarets Datter, havde min Tro.

O vidn da, Anemone, som jeg fyrigen har knælet for!
Vidner, foragtede Løvetand og Leerfivel,
at jeg har agtet eder meer end Guld, fordi I ere Foraarets Børn!

Vidn, Svale, at jeg gjorde Gjestebud for dig som for et
hjemkommet fortabt Barn, fordi du var Foraarets Sendebud.

Søg disse Skyers Herre og bed, at de ikke længer maae ryste Naale
ned i mit Bryst fra deres kolde blaa Aabninger.

Vidn, gamle Træ, hvem jeg har dyrket som en Guddom
og hvis Knopper jeg hvert Foraar har talt ivrigere end Perler!

Vidn Du, som jeg saa ofte har omfavnet
med en Sønnesønssøns Ærbødighed for sin Oldefader.
Ah ja, hvor tidt har jeg ikke ønsket at være en ung Løn
af din udødelige Rod og at blande min Krone med din!

Ja, Gamle, vidn for mig! Du vil blive troet.
Du er jo ærværdig som en Patriark.

Bed for mig, skal jeg øse Viin paa dine Rødder
og læge dine Ar med Kys.

Din Krone maa alt være i sit fagreste Lysgrønt,
dine Blade alt suse derude.

O Foraar! den Gamle raaber for mig, skjøndt han er hæs.
Han rækker sine Arme mod Himlen, og Anemonerne,
dine blaaøiede Børn, knæle og bede at du skal
redde mig -- mig, der elsker dig saa ømt"

Dette diktet, skrevet i en tid med politiske og sosiale endringer, fungerte som en
inspirasjon og ga folk håp og tro på en bedre fremtid. Det neste diktet (Østby, 2020)
feirer vårens ankomst og symboliserer håp og ny begynnelse:

"Kom, mai, du skjønne, milde,
gjør skogen atter grønn,
og la ved bekk og kilde
fiolen blomstre skjønn!"

Bjørnstjerne Bjørnson er en ruvende skikkelse i norsk kulturhistorie og fra skoletiden er det hans dikt "Over de høye fjelle" (Bjørnson, 1982, s. 27-28) som sitter plantet i erindringen min:

"Undrer meg på hva jeg får å se
 over de høye fjelle?
Øyet møter nok bare sne.
Rundt omkring står det grønne tre,
 ville så gjerne over; -
tro, når det reisen vover?

Ørnen løfter med sterke slag
 over de høye fjelle,
ror i den unge, kraftfulle dag,
metter sitt mot i det vill jag,
 senker seg hvor den lyster, -
ser mot de fremmede kyster!

Løvtunge apal, som intet vil
 over de høye fjelle,
spretter når somren stunder til,
venter til neste gang den vil,
 alle dens fugler gynger,
vet ikke hva den synger! -

Den som har lengtet i tyve år
 over de høye fjelle, -
den som vet at han ikke når,
kjenner seg mindre år for år -,
 hører hva fuglen synger,
som du så trøstig gynger.

Sladrende fugl, hva ville du her
 over de høye fjelle?
Rede visst fant du bedre der,
videre syn og høyere trær,
 ville du bare bringe
lengsel, men ingen vinge?

Skal jeg da aldri, aldri nå
 over de høye fjelle?
skal denne mur mine tanker slå,
sådan med sne-is og redsel stå,
 stengende der til det siste, -
 blive min dødningskiste?

Ut, vil jeg! ut! - å så langt, langt, langt
 over de høye fjelle!
Her er så knugende, tærende trangt,
og mitt mot er så ungt og rankt, -
 la det så stigningen friste,
 ikke mot murkanten briste!

En gang, jeg vet, vil det rekke frem
 over de høye fjelle!
Kanskje du alt har din dør på klem?
Herre min Gud! godt er ditt hjem...
 la det dog ennå stenges,
 og jeg få lov til å lenges!"

Henrik Ibsen, mest kjent som dramatiker, bidro også med betydningsfulle dikt. Hans dikt "Terje Vigen" (Ibsen, 1964, s. 9) forteller historien om en mann som risikerer alt for å redde sin familie under Napoleonskrigene (utdrag):

"Der bodde en underlig gråsprængt en
på den yderste, nøgne ø; -
han gjorde visst intet menneske mén,
hverken på land eller sjø;
dog stundom gnistret hans øjne stygt -
helst mod uroligt vejr, -
og da mente folk, at han var forrykt,
og da var der få som uden frygt
kom Terje Vigen nær."

Dette episke diktet utforsker temaer som mot, utholdenhet, og menneskelig verdighet, og det har blitt en klassiker i norsk litteratur.

Poesi kan forsterke kulturell identitet og fremme en følelse av tilhørighet. Langston Hughes' "The Negro Speaks of Rivers" uttrykker kraftfullt den afroamerikanske opplevelsen, og knytter individet til en bredere historisk og kulturell fortelling. Miriam Makeba, som protestsanger i kampen mot apartheid, var drevet i landflyktighet både i Sør-Afrika og USA og vendte tilbake til hjemlandet Sør-Afrika da Nelson Mandela kom til makten.

Poesi har historisk sett vært et middel for sosial og politisk kamp. Allen Ginsbergs "Howl" eksemplifiserer bruken av poesi som en form for protest mot samfunnsnormer og urettferdigheter, og reflekterer Beat-generasjonens ånd og dens kall for frigjøring og reform.

Ved å presentere ulike perspektiver, fremmer poesi empati og interkulturell forståelse. Mahmoud Darwishes "Identity Card" gir en gripende skildring av den palestinske opplevelsen, og oppmuntrer lesere til å ha empati med de som befinner seg i konfliktsoner.

Et av de sterkeste dikt som er skrevet etter krigen er "Todesfuge" av Paul Celan (1952). Han var jøde og diktet er et poetisk oppgjør med etnisk rensing av jøder under andre verdenskrig. Det var først oversatt til norsk av Olav H Hauge og Jan Erik Vold har en sterk opplesning av "Dødsfuge" som er tilgjengelig på nettet. Jeg har også hatt glede av bloggen til Einar Salen (2009) for å få en dypere forståelse av dette mektige diktet. Nedenfor gjengis diktet i en oversettelse av Øyvind Berg (1996, s. 38-39):

"Svart daggrymelk vi drikker den til kvelds
vi drikker til middag og morgen vi drikker den om natta
vi drikker og drikker
vi graver en grav i lufta det er ikke trangt der
En mann bor i huset han leker med slanger han skriver
han skriver det mørkner i Tyskland ditt gyline hår Margarete
han skriver og går ut av huset og stjernene funkler
han plystrer på bikkjene sine
han plystrer jødene fram la oss grave en grav i jorda
han befaler spill opp nå til dans

Svart daggrymelk vi drikker deg om natta
vi drikker deg morgen og middag vi drikker til kvelds
vi drikker og drikker
En mann bor i huset han leker med slanger han skriver

han skriver det mørkner i Tyskland ditt gylne hår Margarete
Ditt askegrå hår Sulamith vi graver en grav i lufta det er ikke trangt der

Han roper spa dypere dere og dere andre syng nå og spill
han griper til jernet i beltet han svinger det blikket er blått
stikk spadene dypere dere og dere andre spill opp til mer dans

Svart daggrymelk vi drikker deg om natta
vi drikker til middag og morgen vi drikker deg til kvelds
vi drikker og drikker
en mann bor i huset ditt gylne hår Margarete
ditt askegrå hår Sulamith han leker med slanger
Han roper spill døden lettere døden er en mester fra Tyskland
han roper stryk strengene mørkt og stig opp i lufta som røyk
så får dere grav i en sky det er ikke trangt der

Svart daggrymelk vi drikker deg om natta
vi drikker deg middag og døden er en mester fra Tyskland
vi drikker til kvelds og morgen vi drikker og drikker
døden er en mester fra Tyskland blikket er blått
han treffer med blykule treffer deg godt
en mann bor i huset ditt gylne hår Margarete
han hisser hundene på oss han gir oss en grav i lufta
han leker med slanger og drømmer at døden er en mester fra Tyskland

ditt gylne hår Margarete
ditt askegrå hår Sulamith"

Nylig hørte jeg som lydbok Goethes "Faust" med en norsk oversettelse av Andre Bjerke. Det var fremført av anerkjente skuespillere som hadde sitt virke for endel år siden. Jeg var overveldet og det ble en sterk poesiopplevelse.

Jeg har også hatt stor glede av poesien til den tyske poeten Erich Kaestner og hans diktsamlingen "Der dritte monat".

Nordahl Grieg skrev poetiske tekster mens han deltok aktivt under krigen. Diktet "Til ungdommen" er endel av den kulturarven vi overbringer til nye generasjoner unge. Sissel Kyrkjebø fremførte dette diktet under samlingen i kirken 23. juli 2011. Den andre visen som ble brukt for å samles i sorgen var "Vårt lille land" av Ole Paus og den som toner høyt på spillelisten min "En sang til modet" av Mikael Wiehe.

Nylig så jeg med stor interesse podkasten "Virksomme ord. Nordahl Griegs krigslyrikk". Der får vi bredden i Griegs forfatterskap og poetiske tekster. Nordahl Grieg får gjerne betegnelsen vår nasjonale krigsskald og her ruver "17. mai 1940" (Grieg, 1945, s. 11-13):

"I dag står flaggstangen naken
blant Eidsvolls grønnende trær.
Men nettopp i denne timen
vet vi hva frihet er.
Der stiger en sang over landet,
seirende i sitt språk,
skjønt hvisket med lukkede leber
under de fremmedes åk.

Der fødtes i oss en visshet,
frihet og liv er ett,
så enkelt, så uundværlig
som menneskets åndedrett.
Vi følte da trelldommen truet
at lungene gispet i nød
som i en sunken u-båt;
vi vil ikke dø slik død.

Verre enn brennende byer
er den krig som ingen kan se
som legger et giftig slimslør
på bjørker og jord og sne.
Med angiverangst og terror
besmittet de våre hjem.
Vi hadde andre drømmer
og vi kan ikke glemme dem.

Langsomt ble landet vårt eget,
med grøde av hav og jord,
og slitet skapte en ømhet
en svakhet for liv som gror.
Vi fulgte ikke med tiden,
vi bygde på fred, som i tross,
og de hvis dåd er ruiner
har grunn til å håne oss.

Nå slåss vi for rett til å puste
vi vet det må demre en dag
da nordmenn forenes i samme
befriede åndedrag.

Vi skiltes fra våre sydpå,
fra bleke utslitte menn.

Til dere er gitt et løfte:
at vi skal komme igjen.

Her skal vi minnes de døde
som ga sitt liv for vår fred,
soldaten i blod på sneen,
sjømannen som gikk ned.
Vi er så få her i landet,
hver falden er bror og ven.
Vi har de døde med oss
den dag vi kommer igjen."

"Aftensang om våren" er et vakkert dikt av Nordahl Grieg som har fått melodi og er fremført av Lars Lillo-Stenberg.

Det er obligatorisk for alle som er glad i poesi å høre Arnulf Øverland selv lese diktet "Du må ikke sove" (Øverland, 1936, s. 318-320). Dette utdraget fra diktet som Arnulf Øverland skrev i 1936 var da nazistene herjet i Europa og er en viktig påminnelse i dagens Europa:

"Du mener, det kan ikke være sant,
så onde kan ikke mennesker være.
Der fins da vel skikkelig folk iblant?
Bror, du har ennu meget å lære!"

"Du må ikke sitte trygt i ditt hjem
og si: Det er sørgelig, stakkars dem!
Du må ikke tåle så inderlig vel
den urett som ikke rammer dig selv!
Jeg roper med siste pust av min stemme:
Du har ikke lov til å gå der og glemme!"

5. Sammendrag

Jeg har valgt å belyse verdien av poesi med 3 ulike perspektiver; den økonomiske verdien, opplevelsesverdien ut fra mine egne erfaringer med poesi og den samfunnsmessige verdien av poesi. Den økonomiske verdien har mange dimensjoner og det er grunn til å slå fast at den økonomiske verdien også har en betydning som går utover det man vanligvis antar. Men opplevelsesverdien av poesi har nok større betydning og jeg har valgt ut mine egne poesiopplevelser med å trekke frem dikt som har betydd noe i mitt liv. Det siste perspektivet er den samfunnsmessige verdien av poesi som både omhandler kulturarven og poesien som identitetsmarkør og med kraft til samfunnsmessige forandringer. Poesi har vært en essensiell komponent i menneskelig kultur og uttrykk i årtusener, og tjener som et medium for å formidle følelser, opplevelser og ideer. Denne artikkelen utforsker poesienes iboende og ytre verdi, og undersøker dens rolle i personlig utvikling, kulturbevaring og sosial forandring. I gjennomgangen av betydningsfulle dikt og poeter, er målet å demonstrere poesienes mangesidige innvirkning på både økonomi, individ- og kollektiv- og samfunnsnivå. Norske diktere som Arnulf Øverland, Olav H. Hauge, Henrik Wergeland, Henrik Ibsen, Bjørnstjerne Bjørnson, Nordahl Grieg og Rolf Jacobsen har bidratt med verker som ikke bare har formet norsk litteratur, men også berørt og inspirert lesere på tvers av generasjoner. Deres dikt viser poesien som en kraftfull og varig kunstform, rik på betydning og resonans.

Referanseliste

- Berg, Ø. (1996). *Paul Celan/ Etterlatt*. Kolon Forlag.
- Bjørnson, B. (1982). *Jeg velger meg april!*. Gyldendal Norsk Forlag.
- Børli, H. (1974). *Vindharpe*. H. Aschehoug & Co (W. Nygaard).
- Børli, H. (1992). *Med øks og lyre - blar av en tømmerhuggers dagbok*. H. Aschehoug & Co (W. Nygaard).
- Celan, P. (1952). *Mohn und Gedächtnis - Gedichte*. Deutsche Verlags-Anstalt.
- Christensen, L. S. (2011, 22. august). 22/7 2011. *Aftenposten*.
- Cohen, L. (1992). *The Future* [Album]. Columbia.
- Falkeid, K. (2003). *Samlede dikt*. Cappelen.
- Grieg, N. (1945). *Friheten*. Gyldendal Norsk Forlag.
- Hagerup, I. (1982). *Så rart*. H. Aschehoug & Co (W. Nygaard).
- Hauge, O.H. (1998). *Det er den draumen*. Det Norske Samlaget.
- Hauge, Ø. (2023). *Resten av kvelden – dikt*. Metope.
- Hauge, Ø. (2024). Upublisert, men godkjenning gitt av forfatter 23. august.
- Hofmo, G. (1946). *Jeg vil hjem til menneskene*. Gyldendal Norsk Forlag.
- Hverven, S. (2022). *Naturfilosofi i antropocen - Orientering mot anerkjennelse og ansvar* [Doktorgradsavhandling]. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet. <https://hdl.handle.net/11250/3005098>
- Ibsen, H. (1964). *Terje Vigen*. Gyldendal Norsk Forlag.
- Jacobsen, R. (1954). *Hemmelig liv*. Gyldendal Norsk Forlag.
- Jonsson, T. (1943). *Mogning i mørkret*. Noregs Boklag.
- Lome, R. (2023, 1. august). Piet Hein. I *Store norske leksikon*. https://snl.no/Piet_Hein

- NDLA. (2021, 6. mars). *Litterære tekster - Til Foraaret*.
<https://ndla.no/nb/subject:1:50dfc86d-6566-4a45-a531-d32b82e8bfa1/topic:3:b34684b3-3e91-44ee-88b4-1c3e588586dc/topic:3:1cc14972-df1f-4294-b19b-1c2472f5489a/topic:3:a00fc42f-30b9-44f4-94ad-76adcaee3079/resource:c178c950-7872-483b-abd8-4a4b0c506d5e>
- Prøysen, A. (1950). *Segn 3* [Album]. Columbia.
- Ringen, T. (2024). Upublisert, men godkjenning gitt av forfatter 24. august.
- Salen, E. (2009, 22. november). Todesfuge, av Paul Celan. *Helt grei poesi. Egne og andres dikt*. <https://heltgreipoesi.wordpress.com/tag/dodsfuge/>
- Svenska Akademien. (2023). *Nobelpriset i litteratur 2023: Jon Fosse*.
<https://www.svenskaakademien.se/nobelpriset/2023>
- Sverdrup, H. (1985). *Lysets øyeblikk – erotiske dikt og utrygge fredsnotater*. H. Aschehoug & Co (W. Nygaard).
- Vamp. (1993). *Godmorgen, søster* [Album]. MajorStudio.
- Vesaas, H.M. (1955). *I ein annan skog*. H. Aschehoug & Co (W. Nygaard).
- Vesaas, T. (1953). *Løynde eldars land*. Gyldendal Norsk Forlag.
- Østby, T. (2020, 8. mai). Kom mai du skjønne milde. *Rørosnytt*.
<https://rorosnytt.no/kom-mai-du-skjonne-milde/>
- Øverland, A. (1936). *Du må ikke sove! Samtiden*. Tidsskrift for politikk, litteratur og samfundsspørsmål. 47. årgang. s. 318-320
- Aardalen, O. (2022, 22. juni). *Salme for cello og pors*. Diktkammeret.
<https://diktkammeret.no/>

Høgskolen i Molde

PO.Box 2110

N-6402 Molde

Norway

Tel.: +47 71 21 40 00

post@himolde.nowww.himolde.no